

Ela Peroci – most med šolsko in splošno knjižnico

Ela Peroci – a Bridge between a School and Public Library

Maja Praprotnik
Vesna Gaber Podhovnik

UDK 028.5:821.163.6-93Peroci E.

Ključne besede:

splošna knjižnica, šolska knjižnica, bibliopedagoška dejavnost, sodelovanje, branje, motivacija za branje, pravljice

Izvleček

Naslov poslanice kanadske sekcije IBBY za leto 2022 se je glasil: »Zgodbe so krila, ki te vsak dan ponesejo kvišku«. Kako priročna ubeseditev leta Ele Peroci in njenega ustvarjalnega opusa, ki kar kliče po razmišljanju, kako otrokom približati lepoto pravljič, saj so le-te nepogrešljiv del otroštva in poleg razvijanja domišljije ter jezikovnih spretnosti spodbujajo tudi ljubezen do branja. V Knjižnici Velenje smo razmišljali o svežih pristopih in dejavnostih, ki bi privabile otroke k obisku in poseganju po knjigah. V želji po sodelovanju s šolskimi knjižnicami in mentorji branja smo zasnovali bralnosposobujevalno akcijo ob 100. obletnici rojstva Ele Peroci, ki smo jo simbolično poimenovali Med pravljičice, kot je naslov jubilejne knjige, ki je izšla pri založbi Mladinska knjiga. Hkrati z akcijo smo načrtovali tudi likovni in literarni natečaj ter k sodelovanju povabili predšolske in šolske otroke.

Abstract

The title of the epistle from IBBY Canada for 2022 reads as follows: "Stories Are Wings that Help You Soar Every Day". What a good way to describe the year of Ela Peroci and her creative oeuvre, calling for us to find ways to show children the beauty of fairy tales, as they are a vital part of childhood. In addition to developing their imagination and language skills, they also foster a love of reading. We at the Velenje Library thought about fresh approaches and activities that would attract children to visit the library and read books. In the desire to cooperate with school libraries and reading mentors, we designed a reading promotion campaign on the centenary of the birth of Ela Peroci. We symbolically named it "Med pravljičice/Into Fairy Tales", which is also the title of the anniversary book published by the publishing house Mladinska knjiga. To accompany the campaign, we also designed an art and literary contest, inviting preschool and school children to participate.

Keywords:

public library, school library, bibliopedagogical activity, cooperation, reading, motivation to read, fairy tales

Ela Peroci se je dotaknila mladih bralcev s posebno milino, lahkotnim prehajanjem v domišljijo in pretanjenim posluhom za njihove stiske.

UVOD

Knjižnica Velenje je splošna knjižnica, ki deluje na območju treh občin: Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki. V vseh treh občinah skupaj je več osnovnih šol in vrtčevskih enot ter Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje (CVIU). Željni sodelovanja in kreativnosti smo v Knjižnici Velenje ob lanski 100. obletnici rojstva mladinske pisateljice Ele Peroci, po navdihujočih iztočnicah priročnika Mestne knjižnice Ljubljana (MKL), zasnovali bralnosposodbujevalno akcijo, v katero smo vključili predšolske otroke ter učence osnovnih šol. Ob tem smo oblikovali tudi likovni in literarni natečaj. Likovni natečaj je bil namenjen predšolskim otrokom ter učencem prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, literarni natečaj pa učencem drugega in tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja osnovnih šol. S cilji in načrtom naših dejavnosti so bili še pred začetkom novega šolskega leta seznanjeni mentorji ciljnih skupin vzgojno-izobraževalnih ustanov vseh treh občin z namenom, da jih umestijo v svoj načrt nadaljnjega vzgojno-izobraževalnega dela.

PRAVLJICE KOT POGOVOR Z OTROKI

Pravljice so nepogrešljiv del otroštva, saj poleg razvijanja domišljije in jezikovnih spretnosti spodbujajo tudi ljubezen do branja.

Ela Peroci se je dotaknila mladih bralcev s posebno milino, lahkotnim prehajanjem v domišljijo in pretanjenim posluhom za njihove stiske. Pisateljica je svoje pisanje razumela kot intimen, zelo osebni pogovor z otroki, kar je večkrat poudarila z besedami: »Ne pišem za otroke, pišem otrokom in tako se z njimi pogovarjam.« (Povestice tik-tak, str. 189)

Zagotovo lahko rečemo, da na Slovenskem ni otroka, ki ne bi odraščal ob pravljicah Muca copatarica, Moj dežnik je lahko balon, Hišica iz kock, prevedenih tudi v številne tuje jezike. Že prva pravljica Ele Peroci Moj dežnik je lahko balon pokaže vse razsežnosti njenih pravljic, ki jih narekujeta vznemirjena otroška duša in brezmejna domišljija. Jelka se umakne jeznim pogledom domačih tako, da zapre oči

in poleti z dežnikom v pravljčno deželo Klubučarijo, kjer z Vsevidovo pomočjo najde tudi žogo, ki ji je padla v vodo. (Založba Mladinska knjiga, 2022)

Slika 1: Knjige pisateljice Ele Peroci

SPODBUDE - SMERI - SODELOVANJE

Obletnice, ki so povezane s knjigo, so lahko dobro izhodišče za promocijo knjig in spodbud za branje. V knjižnici opazamo, da smo po neprijaznem obdobju željni sodelovanja tako zaposleni v kulturno-izobraževalnih ustanovah kot tudi otroci. Da smo lahko izvedli tako obširno bralnosposodbujevalno akcijo, smo se povezali z založbo Mladinska knjiga, Waldorfsko šolo v Ljubljani, izobraževalnimi ustanovami v naših krajih ter s šolskimi knjižnicami.

Prve dejavnosti za otroke smo izvedli že med poletnimi počitnicami. V Knjižnici Velenje ter v njenih enotah Šoštanj in Šmartno ob Paki smo za otroke pripravili znamke Ele Peroci, ki jih je v jubilejnem letu pisateljice izdala Pošta Slovenije. Naključne mlade obiskovalce smo spodbudili, naj nam napišejo razglednico s počitnic. Knjižnica Velenje se namreč aktivno vključuje tudi v dejavnosti društva Pišem

Naključne mlade obiskovalce smo spodbudili, naj nam napišejo razglednico s počitnic. Knjižnica Velenje se namreč aktivno vključuje tudi v dejavnosti društva Pišem z roko, katerega glavna naloga je ohranjanje kulture pisanja z roko.

z roko, katerega glavna naloga je ohranjanje kulture pisanja z roko, in tako smo lahko povezali obe dejavnosti. Do konca počitnic smo prejeli spodbudno število razglednic, napisanih z otroško pisavo in opremljenih z znamko Ele Peroci, ki smo jih razstavili na otroškem oddelku enot.

V počitniško dogajanje smo vključili tudi redni knjižni kviz, v katerem so otroci reševali naloge in vprašanja, povezana s pravljičami in letom Ele Peroci. Z odgovarjanjem na vprašanja so otroci sodelovali v žrebu za knjižne nagrade.

Slika 2: Prispele razglednice s spominsko znamko Ele Peroci

Dober odziv otrok na poletne dejavnosti nam je dal krila za nadaljnje delo, še vedno pa smo se spraševali, ali je načrtovana bralnosposobujevalna aktivnost dovolj, da vzpodbudimo mlade uporabnike k obisku knjižnice ter nagovorimo vrtnice, šole, društva in ustanove k sodelovanju v korist vseh.

Septembra sta sledila sestanek s šolskimi knjižničarkami in seznaitvev javnosti z glavnimi dejavnostmi bralnosposobujevalnega projekta:

- literarni in likovni natečaj za predšolske otroke in učence osnovnih šol;

- oblikovanje razstave likovnih del Vrtca Velenje na mladinskem oddelku knjižnice;
- ustvarjalne delavnice in ure pravljič Ele Peroci v enotah Knjižnice Velenje;
- otvoritev osrednje, retrospektivne razstave Med pravljičice s prireditvijo za otroke (in odrasle) ter uradni zaključek bralnosposobujevalne akcije 29. 11. 2022.

Da bi bili starši, strokovni delavci vrtcev in šol ter javnost čim bolj obveščeni o dogajanju za otroke, so bile v ta namen izdelane promocijske tiskovine. Podatki o bralnosposobujevalni akciji so bili objavljeni tudi na družbenih omrežjih, na spletni strani knjižnice, v lokalnih okoljih časopisa, radia in televizije.

• Šolske in splošne knjižnice

Odziv na prvi uradni sestanek s šolskimi knjižničarji in strokovnimi delavci vrtcev v naši knjižnici je bil pozitiven. Tema pogovora se je nanašala predvsem na aktivnosti v oktobru in novembru, vsebine bibliopedagoških aktivnosti za šolarje v okviru bralnosposobujevalne akcije, način najave skupin, informacije glede likovnega in literarnega natečaja in izvedbe razstav ob zaključku dogodka. Gostujoči so naše pobude in načrtovano akcijo sprejeli z velikim odobravanjem in željo po sodelovanju. Po sestanku smo se zaposleni lotili načrtovanja ter priprave bibliopedagoških aktivnosti in dogodkov, ki smo si jih zastavili v okviru bralnosposobujevalne akcije.

Ure pravljič z ustvarjalnimi delavnicami in spremljajočimi aktivnostmi smo izvajali v enotah knjižnice v okviru dopoldanskih bibliopedagoških dejavnosti ter v sklopu popoldanskih prireditev za otroke. Predstavili smo različne pravljičice Ele Peroci, kot so: Muca Copatarica, Hišica iz kock, Stara hiša številka 3, Moj dežnik je lahko balon idr. Pri tem smo upoštevali starostno stopnjo otrok ter želje oz. potrebe gostujočih skupin. Po dogovoru smo pravljičici dodali tudi kratko predstavitev pisateljice in njenih del, predstavitev otroškega oddelka knjižnice, knjižničnega bontona ali ustvarjalno delavnico.

Oktobra in novembra je bilo v vseh treh enotah Knjižnice Velenje skupaj izvedenih 39 ur pravljič in 10 ustvarjalnih delavnic.

Slika 3: Pravljično ustvarjanje po literarni predlogi
Moj dežnik je lahko balon

Slika 4: Pravljično ustvarjanje po literarni predlogi
Stara hiša št. 3

**Na Waldorfski šoli
v Ljubljani domuje
spominska soba
Ele Peroci, ki ji jo je
darovala družina
Pogačnik, družina
Eline starejše hčerke
Jelke.**

• Waldorfska šola v Ljubljani

Na Waldorfski šoli v Ljubljani domuje spominska soba Ele Peroci, ki ji jo je darovala družina Pogačnik, družina Eline starejše hčerke Jelke. Spominska zbirka, ki je velik poklon pravljičarki, je na šolo prišla iz hiše na Žolgerjevi ulici 8, v Ljubljani, v kateri je pisateljica živela več desetletij.

V sobi Ele Peroci si lahko ogledamo različne izdaje njenih knjig, prevode v številne tuje jezike, njene domače in tuje nagrade ter tudi nekaj zasebnih fotografij. Popoldne pa soba zaživi kot glasbena učilnica, v kateri poučuje violonistka in profesorica Tonka, Elina vnukinja, ki je kot deklica obiskovala prav to šolo. (Mestna knjižnica Ljubljana, 2022)

Skrbnik spominske sobe je dr. Klemen Lah, ki nam je prijazno odprl vrata v svet spominov. Po predhodni najavi smo si lahko ogledali spominsko sobo in se dogovorili za sodelovanje. Waldorfska šola nam je namreč omogočila in dovolila izposojanje Elinih knjig za čas naše razstave. Tako smo imeli v Knjižnici Velenje na razstavišču možnost vpogleda v bogat opus Ele Peroci. Vitrine so krasili prevodi in različne izdaje njenih knjig.

• Založba Mladinska knjiga

Zasnove bralnosposobnevalne akcije smo se v kolektivu knjižnice lotili zelo previdno. Za pomoč smo se obrnili na založbo Mladinska knjiga, kjer so nam pomagali pridobiti avtorske pravice za objavo naslovnice knjig Ele Peroci. Prav tako nam je založba Mladinska knjiga podarila knjige, ki so jih prejeli učenci za svoj nagrajeni literarni izdelek.

LIKOVNI IN LITERARNI NATEČAJ

V sklopu bralnosposobnevalne akcije ob 100. obletnici rojstva Ele Peroci smo izvedli likovni in literarni natečaj. Likovni natečaj je bil namenjen predšolskim otrokom in učencem prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja osnovnih šol. Izhodišče za ustvarjanje Mačjega portreta je bila pravljičica Muca Copatarica. Literarni natečaj je bil namenjen učencem drugega in tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Izhodišče za ustvarjanje literarne zgodbe z naslovom Moj dežnik je lahko ... je bila pravljičica Moj dežnik je lahko balon. Aktivnost so otroci lahko izvajali v knjižnici, v vzgojni ustanovi ali doma.

V kolektivu smo se odločili, da razstavimo vse izdelke in tako je Knjižnica Velenje postala pravo mačje domovanje. Literarne zgodbe so znova dokazale, da otroška domišljija ne pozna meja, saj so liki v zgodbah potovali na najrazličnejše kraje in koticke sveta, njihovi dežniki pa so dobivali čarobne moči.

V Knjižnico Velenje smo do zaključka natečaja prejeli 591 likovnih izdelkov in 52 literarnih zgodb. Mačji portreti so bili narejeni v najrazličnejših likovnih tehnikah, zato je bil vsak izdelek posebej zanimiv. V kolektivu smo se odločili, da razstavimo vse izdelke in tako je Knjižnica Velenje postala pravo mačje domovanje. Literarne zgodbe so znova dokazale, da otroška domišljija ne pozna meja, saj so liki v zgodbah potovali na najrazličnejše kraje in koticke sveta, njihovi dežniki pa so dobivali čarobne moči.

RAZSTAVA MED PRAVLJICE IN ZAKLJUČEK AKCIJE

Z dobrim sodelovanjem knjižničnega kolektiva in spoznavanjem bogatega življenja in pravljicnega opusa Ele Peroci so se ideje za snovanje spremljajočih dogodkov porajale same od sebe. Le dobro timsko delo obrodi sadove. Na zaključno prireditev ob otvoritvi razstave Med pravljice smo povabili k sodelovanju tri akademske glasbenice, ki so zasnovalе glasbeno pravljico Ela in njena violina, in sicer so bile to Inga Ulokina, Olga Ulokina ter Elina vnukinja Tonka Pogačnik. Vzdušje je bilo čarobno in

pravljčno, kot je bil pravljčen svet Ele Peroci. Svoje so dodali tudi otroci Vrtca Velenje s pristrčnim pevskim in plesnim nastopom. Dogodka so se udeležili tudi učenci, ki so bili nagajeni v likovnem in literarnem natečaju.

SKLEP

Refleksija ob dogodkih, ki so se vrstili v knjižnici, katerih glavni imenovalec je bila Ela Peroci, je prinesla sklep, da lahko z dobrim načrtovanjem in skrbno izbranimi aktivnostmi uspemo nagovoriti otroke k obisku splošne knjižnice in k poseganju po knjigah ter spodbuditi sodelovanje z okoliškimi vzgojno-izobraževalnimi ustanovami ter šolskimi knjižnicami. Ugotovitev lahko podkrepimo s številom gostujočih skupin in otrok, ki so sodelovali v obeh natečajih ter z spodbudnim številom oddanih literarnih in likovnih prispevkov otrok. Zgovorna je tudi statistika obiska članov in novih vpisov.

V projektu je sodelovala večina šol in vrtcev področja, ki ga pokriva naša knjižnična dejavnost, in odziv le-teh je pozitiven, saj se nekateri mentorji branja osnovnih šol že obračajo na nas z željo po sodelovanju v nadaljnjih bralnih

Slika 5: Razstava mačjih portretov v Knjižnici Velenje

Slika 6: Nagajeni mačji portreti

Slika 7: Razstava Med pravljice

Slika 8: Zaključna prireditev in otvoritev razstave Med pravljice

projektih oz. dejavnostih za skupine otrok, ki potrebujejo dodatne spodbude za branje in obisk knjižnice.

Uspešnost odziva na bralnospodbujevalno akcijo je dokaz, da so Eline pravljice izjemno aktualne in vedno znova zaželenne med otroki. Otroci jih radi poslušajo, berejo in poustvarjajo na najrazličnejše načine. Mentorji branja se v tovrstnih projektih dobro zavedajo, kaj pomenijo premišljeno in domiselno izbrane bralne vzpodbude za nadaljnji razvoj sposobnosti in veščin mladega bralca – obiskovalca knjižnice, ki jih bo nekoč lahko uporabil v različnih življenjskih situacijah.

Dobro sodelovanje in povezovanje s šolskimi knjižničarji ter drugimi osebami, ki se profesionalno ukvarjajo z bralno pismenostjo otrok, pa je prav tako ključnega pomena, saj tako dosežemo največji koristni učinek bralnih spodbud pri vzgoji mladega bralca in kasnejšega uporabnika knjižnice.

Naj sklenemo z začetno mislijo, da so nam zgodbe res dale krila in so nas ponesle kvišku v širšem pomenu, tako pri sodelovanju znotraj kolektiva kot pri nadaljnjem sodelovanju s šolskimi knjižnicami. ●

Viri in literatura

Likovni in literarni natečaj (2022). Mestna knjižnica Ljubljana. <https://www.mklj.si/novice/literarni-in-likovni-natecaj/>

Med pravljice (2022). Mladinska knjiga. <https://www.mladinska-knjiga.si/knjige/za-otroke/med-pravljice>

Peroci, E. (1998). *Povestice Tik-Tak*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Poslanica ob mednarodnem dnevu knjig za otroke (2022). Slovenska sekcija IBBY. <https://ibby.si/mz-2-april>

Spominska soba pisateljice Ele Peroci (2022). Mestna knjižnica Ljubljana. <https://www.mklj.si/novice/spominska-soba-pisateljice-ele-peroci/>

MAJA PRAPROTNİK, univ. bibl. in inf., zaposlena v Knjižnici Velenje

Naslov: Knjižnica Velenje, Šaleška cesta 21, 3320 Velenje

E-naslov: maja.praprotnik@knjiznica-velenje.si

VESNA GABER PODHOVNIK, prof. razrednega pouka, zaposlena v Knjižnici Velenje

Naslov: Knjižnica Velenje, Šaleška cesta 21, 3320 Velenje

E-naslov: vesna.gp@knjiznica-velenje.si